

TANÁRKÉPZÉS AZ ADATOK TÜKRÉBEN

TEACHER EDUCATION IN THE LIGHT OF DATA

Stéger Csilla

PhD, vezető menedzser, PricewaterhouseCoopers Könyvvizsgáló Kft., PwC
csilla.steger@pwc.com

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány hazai és nemzetközi adatok alapján mutatja be a hazai előregedő tanártársadalom kulcskihívásait, illetve a tanárpolitika ebből adódó sürgető feladatait. Magyarországon nemzetközi viszonylatban is kiugróan alacsony a fiatal tanárok aránya, míg magas az életpálya végén levőké. Az elmúlt három évben a tanárok létszáma több mint 20 ezerrel, vagyis a 2019-es létszámhoz képest 18%-kal csökkent. E pályaelhagyás elsősorban a középkorú (30–44 éves) korosztályt érintette. Az adatok szerint a jelenleg nyújtott tanárképzési formák nem biztosítják a megfelelő volumenű tanárutánpótlást az országban. Mindezért a tanulmány a tanárok utánpótlásának tervezéséért felelős központi funkció létrehozását, a pályakezdő tanárok béremelését és a képesítetlen tanárok iskolai alapú, munka melletti képzési rendszerének kidolgozását javasolja.

ABSTRACT

The study presents the key challenges of the Hungarian ageing teacher population based on national and international data, and indicates urgent tasks to be addressed by teacher replacement policies. In Hungary, the proportion of young teachers is excessively low, while that of teachers at the end of their career is high. In the last three years, the number of teachers has decreased by 20 thousand, it is 18% lower than in 2019, and primarily, middle aged teachers (between the ages of 30–44) have left the teaching profession. According to the data, the existing teacher education programmes do not produce enough teacher graduates in the country. Based on these trends the study suggests that a principal institution should be established responsible for planning and overseeing teacher supply, regulating salary raise for novice teachers, and developing of a new, school and work-based teacher education form for unqualified teachers.

Kulcsszavak: tanárképzés, előregedő tanártársadalom, tanári pályaelhagyás, tanárhiány

Keywords: teacher education, ageing teacher population, leaving the teaching profession, lack of teachers

Jelen tanulmány célja, hogy a hazai tanártársadalommal kapcsolatos legfontosabb jellemzőket az utcai beszélgetés és a saját élmények szubjektív világa helyett a hazai és nemzetközi adatok objektív tükrében mutassa be. A tanulmány első része a legfontosabb jellemzőket nemzetközi összevetésben tárja fel. A második rész foglalkozik a rendelkezésre álló hazai adatok mélyebb elemzésével, míg a záró részben kerülnek megfogalmazásra a fejlesztésre vonatkozó javaslatok.

Köszönet illeti az Oktatási Hivatal munkatársait a jelen tanulmányban felhasznált statisztikai adatok biztosításáért.

A HAZAI TANÁRTÁRSADALOM JELLEMZŐI NEMZETKÖZI KONTEXTUSBAN

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy az utolsó, 2018-as adatokat feldolgozó európai összevetésben Magyarországon magas volt a formális tanárképzésben részt vett általános iskolai tanárok (ISCED 2) aránya. Míg összességében az Európai Unióban a formális tanárképzésben részesült általános iskolai tanárok aránya 68,8%, addig ez Magyarországon 84,4%. Örömteli az is, hogy a formális képzésben részt vettek magas aránya valamennyi korcsoportban igaz, így a fiatal, 35 év alatti tanárok között is a hazai 81,2%-os arány az EU-s átlag (75%) feletti volt. 90% közeli formális végzettségi arányokkal Magyarországot az élbolyban Románia, Dánia, Bulgária, Finnország, Hollandia, Anglia és Ausztria hagyta le (Eurydice, 2021).

Ugyanezen, a 2018-as adatokat vizsgáló felmérésből megállapítható azonban az is, hogy az általános iskolai tanárok végzettségi szintjeinek aránya terén Magyarország elmarad az EU-s átlagtól. Ez azt jelenti, hogy míg Magyarországon az általános iskolai tanárok jellemzően alapfokozattal (vagy azzal egyenértékű főiskolai végzettséggel) rendelkeznek (64,6%), és mesterfokozattal csak a 34,5%-uk rendelkezik, addig az EU-s átlagban jellemző a mesterfokozatú végzettségi szint (általános iskolai tanárok 54,9%-a rendelkezik ezzel), és kisebbségben vannak az alapfokozattal rendelkezők (38%). Hasonlóan elmaradunk az európai átlagtól az általános iskolai tanárok által szerzett doktori fokozatok arányában. Míg az EU-s átlag szerint az általános iskolai tanárok 2,7%-a szerzett PhD-fokozatot, addig ez Magyarországon 0,7% (Eurydice, 2021).

Egy 2021-ben készült, a 2019/2020-as tanévre vonatkozó felmérésből az is kiderül, hogy más európai országokban szélesebb a képzési választék, vagyis számos alternatív képzési útja is van az általános iskolai tanárok képzésének. Rövid, szakmai orientációjú programok biztosítanak alternatívát hét országban: Ausztria, Belgium (D)¹, Dánia, Málta, Szlovákia, Svédország és Törökország

¹ Belgium három oktatási rendszerrel rendelkezik, a német nyelvű (D), a flamand nyelvű (NL) és a francia nyelvű (F) külön oktatási alrendszerrel.

esetében. Munkavállalói képzéseket biztosítanak Angliában, Walesben, Németországban, Hollandiában, Liechtensteinben, Lettországon és Litvániában. E képzések a tanári munkakör betöltése mellett, iskolai alapon biztosítanak formális felkészítést. Egyéb alternatív utakat biztosít Észtország, Franciaország és Skócia. Nem biztosít alternatív képzési utat Magyarországhoz hasonlóan Belgium (NL, F), Csehország, Finnország, Görögország, Izland, Írország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Szlovénia és a Balkán országai (Eurydice, 2021).

Már a 2018-as, európai tanárokkal kapcsolatos felmérés megállapítja, hogy Európában a tanárutánpótlásban a kereslet és a kínálat közötti egyensúly felborult. A harminchárom országra kiterjedő adatgyűjtés a 2016/2017-es tanév viszonylatában legsúlyosabb problémaként az egyes tantárgyak vonatkozásában jelentkező tanárhiányt állapítja meg. Ez a vizsgált harminchárom országból húszban már jellemző. Tizenhat országban okoz problémát az egyes földrajzi régiókra jellemző tanárhiány és tizennégy országban az előregedő tanártársadalom. Tizenkét ország jelzi a felmérésben, hogy nincs a tanárutánpótlásért felelős szervezete, kilenc számára jelent problémát az alacsony tanárképzési jelentkező szám, hat ország számára a magas pályaelhagyás, valamint háromban jellemző a tanárképzésben tapasztalt magas lemorzsolódás. Mindemellett tíz európai ország nyilatkozott egyes esetekben tanári túlkínálatról. Magyarország a felmérésben mind a tanítók, mind a tanárok vonatkozásában jelezte az egyes földrajzi régiókban jelentkező tanárhiányt és az előregedő pedagógustársadalom problémáját, az általános és középiskolai tanárok esetében az egyes tantárgyak vonatkozásában jelentkező tanárhiányt, az alacsony tanárképzési jelentkező számot, valamint azt, hogy nincs a tanárutánpótlás tervezéséért felelős szerv (Eurydice, 2018).

Az OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development, Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) legfrissebb, 2019-es évre vonatkozó statisztikái szerint a harminc év alatti tanárok aránya Magyarországon a nemzetközi átlag alig fele. Igaz ez a tanítókra, ahol a harminc év alattiak OECD-átlaga 12%, míg Magyarországon pusztán 6%. Ennél rosszabb a helyzet az általános iskolai tanárok esetén, ahol a harminc év alattiak aránya az OECD-országok átlagában 11%, míg Magyarországon ennek egy kicsit több mint harmada, vagyis 4%. A középiskolai tanárok esetén az OECD-országok átlaga 8%, míg a hazai átlag 3%. Mind a tanítók, mind az általános és középiskolai tanárok esetén az ötven év feletti korosztály aránya Magyarországon 10–12%-kal több, mint az OECD-országok átlaga. Az adatok azt támasztják alá, hogy a tanártársadalom előregedése az általános iskolai tanárok csoportját érinti a legerősebben, hiszen ott az ötven év feletti korcsoport aránya kiugróan magas, 47%-os, míg a harminc év alattiak aránya a középiskolai tanárokéhoz hasonlóan alacsony, 4% (OECD, 2021).

1. táblázat. Tanárok aránya korcsoportonként és oktatási szintenként
(adatok forrása OECD, 2021) (saját szerkesztés)

%	Tanítók			Általános iskolai tanárok			Középiskolai tanárok			Tanárok összesen		
	<30	31–49	50 = <	<30	31–49	50 = <	<30	31–49	50 = <	<30	31–49	50 = <
Kor	<30	31–49	50 = <	<30	31–49	50 = <	<30	31–49	50 = <	<30	31–49	50 = <
OECD- átlag	12	55	33	11	53	36	8	52	40	11	54	35
EU22- átlag	11	53	36	8	51	41	6	50	44	9	52	39
HU	6	49	44	4	48	47	3	54	43	5	50	45

Az OECD adatai szerint Magyarország az általános iskolai tanárok terén a fejlett világ egyik leginkább előregedő tanártársadalmával rendelkezik. A harminc év alatti tanárok aránya szerinti rangsorban hazánknál rosszabb helyzetben csak Spanyolország, Olaszország, Görögország és Portugália van. E négy országból Spanyolország és Portugália esetén az ötven év feletti tanárok aránya valamelyest alacsonyabb, mint Magyarországon, így összességében a helyzet rendkívül hasonló. Görögország esetén azonban az ötvenéves kort meghaladó tanárok aránya 50%-hoz közelít, míg Olaszország esetén azt meghaladja (OECD, 2019).

A fenti adatok tükrében érthető, hogy miért igényel rendkívüli figyelmet az, hogy van-e és mely országokban a tanárutánpótlás tervezéséért felelős szervezet. Az utolsó e téren végzett európai felmérés tanulsága szerint Portugália és Kelet-Közép-Európa (volt szocialista országok) kivételével minden országban van ilyen szervezet. Az országok zömében e szervezet központi hatóság, míg Ausztria, Skócia, Svájc és Svédország esetében a központi hatóság mellett önkormányzati szinten is történik tervezés. Számos ország hosszú távon, tízéves távlatban tervez, ezek Ausztria, Belgium (NL), Dánia, Finnország, Hollandia, Németország, Norvégia, Svájc és az Egyesült Királyságból Anglia. Kiemelendő, hogy azon országok esetén, ahol világviszonylatban is rendkívül előregedő a pedagógustársadalom – tehát Görögország, Magyarország, Olaszország, Portugália és Spanyolország köréből –, csak Magyarország és Portugália nem nevezett ki felelős hatóságot a tanárutánpótlás tervezésére és nyomon követésére (Eurydice, 2018).

A TANÁROK ÉS A TANÁRKÉPZÉS HAZAI ADATAI

E fejezetben egyrészt a tanárképzéssel kapcsolatos felvételi eljárások adatait, másrészt a tanári oklevél-szerzés adatait, harmadrészt a pedagógusok létszámadatait tekintjük át. Az elemzés forrása valamennyi adat esetében az Oktatási Hivatal és az általa vezetett közhiteles nyilvántartások.

E fejezet elé kívánkozik egy módszertani pontosítás. A fejezetben használt felvételi adatokban csak az osztatlan tanárképzés felvételi adatai jelennek meg, mert a tanári mesterképzés felvételi adatai közül csak rendkívül összetett lekérdezéssel lehetett volna azt megállapítani, hogy mely jelentkező érkezik korábbi tanári vagy tanítói oklevél birtokában, és mely jelentkező diszciplináris mesterszintű oklevél birtokában. A szerző személyes tapasztalatai a korábbi időszakok tanárképzési felvételi adatainak elemzése terén egyértelműen azt mutatták, hogy a diszciplináris mesterképzés birtokában tanári mesterszakra jelentkezők aránya rendkívül alacsony, így a tanári mesterképzés közel 90%-os arányban már pedagógus végzettségű személyek ún. szintemelő vagy újabb szakképzettségre irányuló képzésének biztosít teret. Az új tanári pályára belépők számát szignifikáns módon nem emeli tehát a tanári mesterképzésre jelentkezők száma, ezért jelen elemzésben a tanári mesterképzési felvételi jelentkezők számát nem vettük figyelembe.

Az Oktatási Hivatal által biztosított, 2013 és 2021 közötti felvételi eljárások jelentkezői és felvett adatai alapján egyértelmű trendek azonosíthatók. Egyik oldalról a közismereti osztatlan tanárképzésre jelentkezők és felvettek száma 2013–2017 között nőtt, majd 2017 óta csökken, 2020-ban és 2021-ben a 2014-es szinten stagnál. A művészeti tanárszakok jelentkezői és felvett számaiban dinamikus változásról nem beszélhetünk: a jelentkezők száma 600–700 fő között mozog, míg a felvetteké 200 fő körül mutat szórást. Ezzel ellentétben világosan látszik, hogy a szakmai tanárképzés terén az osztatlan forma kudarcnak tekinthető, és gyakorlatilag megszűnt.

Az adatokból az is kitűnik, hogy az osztatlan tanárképzés valójában állami ösztöndíjas finanszírozási forma mellett valósul meg. Kevés az önköltséges jelentkező, vagyis önköltség viselése mellett nem attraktív a tanárképzés osztatlan formája.

A tanárképzés minősége szempontjából fontos és jó hír, hogy az adatok alapján az osztatlan tanárképzési szakpárok súlyozott ponthatárai és a ponthatárok mediánja, ha kismértékben is, de trendszerűen nőtt 2013 és 2021 között. 2013-ban a felvettek létszámmal súlyozott átlaga 376,36 pont volt, amely 2021-re 388,68 pontra emelkedett. Az osztatlan tanárképzési szakpárok ponthatár mediánja a 2013-as 326-ról 2021-re 356-ra emelkedett. Vagyis az adatok alapján ugyan 2017 óta egyre kevesebb hallgató kerül be az osztatlan tanárképzésbe, a bekerülő hallgatók pontszáma enyhén emelkedő tendenciát mutat. Vagyis a tanárképzés attraktivitásának csökkenése a jobb eredményeket elérő hallgatóknál kisebb mértékű.

2021-ben összesen 2960 fő szerzett tanári oklevelet Magyarországon. 72%-uk közismereti, 10% művészeti, 5% hitéleti és 13% szakmai tanár szakon. A szakmai tanárképzés osztatlan formája gyakorlatilag megszűnőben van. 2021-ben osztatlan tanár szakon oklevelet szerettek száma 1423 fő, míg tanári mesterképzésen 1395 fő. Az osztatlan és az osztott tanárképzés jelenleg egyforma súlyú a tanárok kibocsátásában, azonban a közismereti területeken a mestertanárok egyértelműen szintemelő és újabb tanári szakképzettség megszerzésére irányuló oklevelek, amelyeket pedagógus végzettség birtokában szereznek, így e csoport nem tekinthető a tanári pálya vonatkozásában új belépőnek. A szakmai és művészeti tanárképzés elsősorban mesterképzési formában működik, és e területeken az oklevelek egyértelműen új belépést tesznek lehetővé a tanári pályára. A tanári mesterképzésen szakmai szakképzettségen oklevelet szerzők aránya 27%, 375 fő, míg a művészeti tanári szakképzettségeken 11%, 148 fő.

2021-ben az osztatlan tanárképzésben oklevelet szerettek zöme, 91%-a nap-pali, míg a mesterképzésben oklevelet szerettek döntő többsége, 85%-a levelező (részidős) munkarendben végezte tanulmányait.

A tanárképzés szétaprózódott, harminchárom képzőhelyen zajlik az országban, ezek közül az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) önmagában a végzettek 20%-át adja. Az ELTE melletti legjelentősebb képzőhelyek az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem és a Debreceni Egyetem, amelyek a végzettek 11-11%-át adják. Fontos kiemelni, hogy az elmúlt évek felsőoktatási modellváltási hulláma át-rajzolta a tanárioklevél-kibocsátásban élen járó egyetemek fenntartási helyzetét. A tanárioklevél-kibocsátás 5%-a felett levő intézmények közül az egyetlen állami intézmény az ELTE, magánegyetemmé vált a Debreceni Egyetem, a Nyíregyházi Egyetem, a Pécsi Tudományegyetem és a Szegedi Tudományegyetem, míg egyházi fenntartásba került az Eszterházy Károly Egyetem. Mindennek eredményeként 2021-re a tanárioklevél-kibocsátás 52%-a került magánintézményi körbe és 23%-a egyházi intézményi körbe, így csak 25% maradt állami intézményben.

2019 és 2021 között kerültek vizsgálatra a pedagógusok létszámadatai az Oktatási Hivatal által biztosított statisztikai adatok alapján. Ezekből megállapítható, hogy a statisztikai adatgyűjtéssel lezárt elmúlt három évben a pedagógusok létszáma több mint 20 ezerrel, 126 779 főről 104 435 főre csökkent. Vagyis a 2019-es létszámhoz képest 2021-re 18%-kal csökkent a pedagóguslétszám. A csökkenés elsősorban 2019–2020 között következett be, akkor 17%-kal, majd 2021-re további 1%-kal csökkent a pedagógusok létszáma.

Földrajzi régiókat tekintve a legenyhébb visszaesés Pest megyében (8%-os), Baranyában és Budapesten (12%-os) volt tapasztalható. A legnagyobb arányú létszámcsökkenés Békés, Csongrád, Győr-Moson-Sopron és Nógrád megyében volt érzékelhető, e megyékben 23–24%-os mértékben.

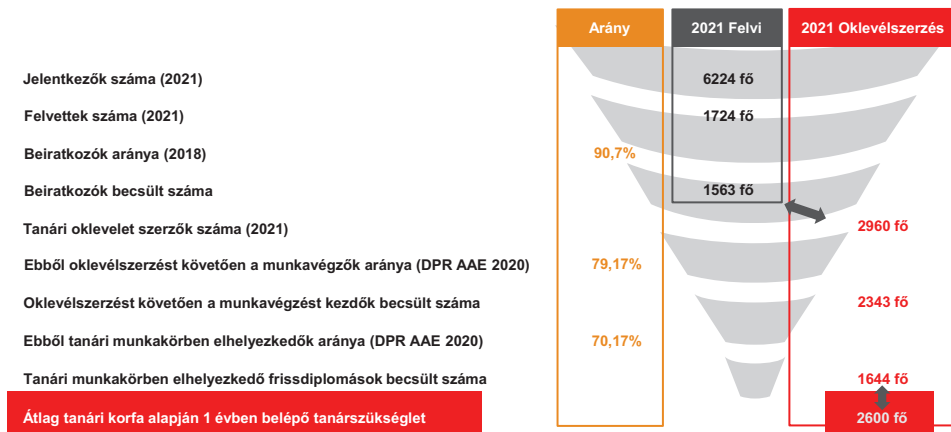
A statisztikákból kiderül, hogy a pedagógusok létszámcsökkenése elsősorban a középkorú, vagyis a még új pályakezdésre képes 30–44 éves korosztályt érin-

tette, ezért jellegében pályaelhagyásnak tekinthető. A létszámcsökkenés a 30–34 éves korcsoportban 27%-os, a 35–39 éves korcsoportban 23%-os, míg a 40–44 éves korcsoportban 26%-os volt. A 22 ezer fős pedagóguslétszám-csökkenésből mindössze 1917 fő hagyta el a pályát a hatvan év feletti korcsoportban, így a hatvan feletti pedagóguslétszám a 2019-es 14 547 főről csak 12 630 főre csökkent.

A pedagógusok statisztikájában használt ötévenkénti korcsoportok átlaglétszáma a vizsgált három évben 15 568 főről 12 713 főre csökkent. Vagyis a jelenlegi pedagóguslétszám megtartásához minden öt évben 13 000–15 000 új belépő pedagógusra lenne szükség, évente ennek ötödére, vagyis 2600–3000 fő új belépőre. Ehhez képest a pályára lépő fiatal pedagógusok, azaz a 25–29 éves korcsoport száma az elmúlt három évben 5200–5400 között stagnált, tehát a 13 000–15 000 fős szükséglet alatt marad közel 10 000 fővel. Mindez egyértelműen mutatja, hogy nem elégséges a pedagógus-utánpótlás.

A jelen fejezetben bemutatott, valamint rendelkezésre álló statisztikai adatok birtokában az alábbiakban együttesen szemléltetjük a tanárutánpótlás egyes fázisaiban épp bent lévők adatait az aktuális tanárutánpótláshoz szükséges létszámgénnnyel.

2021-ben 6224 tanárképzési jelentkezőből 1724 főt vettek fel. A felvettekből a beiratkozók 2018-as (elérhető utolsó) statisztikai aránya, azaz 90,7%-os beiratkozási arány alapján a tanárképzésre beiratkozók várható létszáma 1563 fő. (E létszám mellett közel hasonló létszámban tanári mesterképzéses felvettek létszámával is számolhatnánk, de ezen hallgatók közül a szakmai és művészeti tanárképzésben részt vevők létszáma csak a várhatóan új belépő létszám. Konkrét adatok hiányában ezeket megjeleníteni nem tudtuk, azonban az oklevélszerzési adatokban e csoport adatai is beszámításra kerültek.)

1. ábra. Tanárképzés és tanárutánpótlás eltérő fázisaiban levők létszámai a tanárutánpótlási igényhez képest (a szerző saját szerkesztése)

2021-ben összesen 2960 fő szerzett tanári oklevelet. Az oklevélszerzést követő időszak fontos statisztikai jellemzőit az Oktatási Hivatal Diplomás Pályakövetési Rendszer Adminisztratív Adatbázisok Egyesítése (DPR AAE) vizsgálja és publikálja a diplomantul.hu oldalon. A 2020-as vizsgálatban közzétett adatok alapján a végzettséget követően az osztatlan tanárképzésen oklevelet szerzettek 79,17%-a dolgozik, ebből 70,17% tanári munkakörben. Ezt az arányt alapul véve a 2960 végzettből várhatóan a végzést követő két évben 2343 fő fog dolgozni, ebből várhatóan 1644 fő tanári munkakörben. Ez áll szemben a pedagógustársadalom fenntartásához szükséges 2600–3000 fő/éves új belépő létszámgigénnyel.

KÖVETKEZTETÉSEK

A fenti adatok és áttekintés alapján is üdvözlendő az, hogy előrelépés történt a szabályozás terén. Egyrészt mindenképpen előremutató az, hogy az általános iskolai és a középiskolai szakképzettségi és szakos bontás megszűnt, 2022 őszén bevezetésre került egységesen ötéves képzési idővel az egységes képzés. Tanárhiány esetén a kevés tanár iskolatípushoz, korcsoporthoz vagy egyéb szemponthoz kötött szegregálása nem racionális. Kulcsfontosságú, hogy a tanár a lehető legszélesebb intézményi körben dolgozhasson.

Másrészt szintén üdvözlendő, hogy újra lehetőség nyílik a diszciplináris alapképzés utáni tanári mesterszak választására, mely egy rövid célzott képzés, és kiváló lehetőséget nyit azon természettudományi területen a köznevelésben már alkalmazott tanároknak a tanári szakképzetség megszerzésére, akik természettudományi területen diszciplináris alapfokú vagy főiskolai oklevéllel rendelkeznek. Hasonló módon, a diszciplináris mesterképzéssel párhuzamosan végezhető tanárképzés az egyetemen lévőköt orientálja a tanári pálya felé.

Harmadrészt szintén üdvözlendő a tanárképzésben a sok év elmélet után, attól elválasztva, egy hosszú monoblokkban végrehajtott gyakorlatok rendszerének megszüntetése. Ez a reform nagymértékben szolgálja az elmélet és a gyakorlat egész képzést átszövő koherenciájának megteremtését, amelyre nagy szükség van.

A megvalósított reformok ugyanakkor számos jelenlegi kihívásra nem adnak választ, ezért további tanárpolitikai intézkedések indokoltak: tervezés, koncepciókialakítás, beavatkozás.

1. A fenti adatok tükrében, a legmagasabb prioritás mellett javasoljuk, hogy legyen felelős szervezete Magyarországon a pedagógus-utánpótlás előrejelzésének és nyomon követésének. Hazánkban számos és pontos adat áll rendelkezésre, ezek tudatos és rendszerszerű használata, predikciók és modellek készítése közérdek.

2. Az adatok alapján veszélyt jelent a tanárképzésre az állami képzőhelyek súlyának csökkenése. Valójában az állam kiadta a kezéből a tanári utánpótlásképzés intézményeinek zömét. A modellváltó egyetemek szerződéses alapon továbbra is fognak közfeladatot ellátni, de állami források szűkülése esetén kénytelenek lesznek elsősorban megtérülés alapon működni, mely esetben a tanárképzés a komplexitása és költségigénye miatt nem lehet prioritás. Az egyházi egyetemek az egyházak érdekei szerint lesznek kénytelenek a feladatellátásban részt venni, vagyis a köznevelési közfeladat ellátásához szükséges tanárutánpótlás állami biztosítására csak áttételesen kerülhet sor. Nem világosak e helyzet jövőre vonatkozó biztosítékai, vészhelyezeti forgatókönyvei.
3. Az adatok alapján és a tanárképzés elmúlt húsz évben megvalósított és hasonlóan sikertelen sorsra jutott két nagy reformjának ismeretében egyértelmű, hogy az előrelátható jövőben a középfokú tanulmányok utáni tanárképzés nem fogja önmagában megoldani a tanárhányt. Mindezért szükség van iskolai munkavégzés melletti (ún. „school-based” jellegű) képzési forma kialakítására. Ez teszi lehetővé azt, hogy a szakképzettség nélkül az iskolába kerülő tanárok munka és fizetés mellett, gyakorlati alapon, de egyetemi támogatással tudjanak tanári szakképzettséget és releváns kompetenciát szerezni. Ez az iskolai munkára alapozott, gyakorlatban való tanulás és az ehhez nyújtott egyetemi támogatás alapvetően más, mint a levelező képzés.
4. A Diplomás Pályakövetési Rendszer (AAE 2020-as) statisztikai adatai alapján a 2017–2018-ban végzett osztatlan tanárok kezdő havi nettó átlagjövedelme 262 149 Ft (nettó 174 329 Ft) volt. Frissebb adat hiányában csak annyi állapítható meg, hogy a pályakezdő és tanári bérek emelése nélkül a tanárképzési rendszerek bármilyen reformja vagy új iskolai alapú alternatív utak kialakítása sem fog sikerre vinni. Ez egyúttal támogatná a középkorosztály pályaelhagyásának csökkenését is.
5. Jelen elemzésnek nem volt célja a tanárképzés minőségi jellemzőinek vizsgálata, azonban a strukturális reformok sokadik köre után szükséges a tanárképzés minősége fogalomkörében is ágazati és képzőhelyi dialógus a jelentős előrelépés érdekében.

IRODALOM

- Eurydice – European Commission/EACEA/Eurydice (2018): *Teaching Careers in Europe: Access, Progression and Support*. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, <https://data.europa.eu/doi/10.2797/708723> (Utolsó letöltés: 2022. szeptember 18.)
- Eurydice – European Commission/EACEA/Eurydice (2021): *Teachers in Europe: Careers, Development and Well-being. Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the

- European Union, https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-06/teachers_in_europe_2020_foreword_0.pdf (Utolsó letöltés: 2022. szeptember 18.)
- OECD (2019): *A Flying Start: Improving Initial Teacher Preparation Systems*. Paris: OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/cf74e549-en>, https://www.oecd-ilibrary.org/education/a-flying-start_cf74e549-en (Utolsó letöltés: 2022. szeptember 18.)
- OECD (2019): *TALIS 2018 Results Volume I. Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*. Paris: OECD Publishing, https://read.oecd-ilibrary.org/education/talis-2018-results-volume-i/summary/english_0d310598-en#page1 (Utolsó letöltés: 2022. szeptember 18.)
- OECD (2021): *Education at a Glance 2021: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing, DOI: 10.1787/b35a14e5-en, https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2021_b35a14e5-en (Utolsó letöltés: 2022. szeptember 18.)